

CURS 13

PARTEA A II-A. ECONOMIA UE

CAPITOLUL 9. INTEGRAREA PE ORIZONTALĂ

9.1. Țările fondatoare

9.2. De la Cei Șase la Cei Nouă

9.2.1. Negocierile cu Marea Britanie

9.2.2. Intrarea Irlandei și Danemarcei în Comunitate

9.3. Lărgirea de la Nouă la Doisprezece

9.3.1. Grecia

9.3.2. Spania

9.3.3. Portugalia

9.4. Europa celor 15

9.4.1. Cazul Austriei

9.4.2. Cazul Suediei

9.4.3. Cazul Finlandei

9.5. De la 15 la 28. Lărgirile de la 1 Mai 2004, de la 1 ianuarie 2007 și de la 1 iulie 2013

9.5.1. Criteriile de la Copenhaga

9.5.2. Ce este acquis-ul comunitar?

9.5.3. Programele de pre-aderare

9.5.4. Fondurile structurale și de coeziune

9.5.5. România și UE

9.5.6. Extinderile viitoare

REZUMAT

Extinderea Uniunii Europene este procesul de acceptare a noi membrii. Procesul început în 1973, odată cu primul val de lărgire, este departe de a fi încheiat. Obiectivul principal îl constituie unificarea continentului european și consolidarea păcii, democrației și bunăstării. Aprofundarea integrării europene și creșterea numărului de state membre au fost obiectivele construcției europene încă de la începuturi. Fiecare lărgire a adus avantaje cetățenilor europeni, și noi perspective pentru întreprinderile europene.

Totul a început când cele 6 state fondatoare au decis să construiască Comunitatea Economică Europeană, bazată pe o piață comună mai mare, acoperind o largă gamă de bunuri și servicii. Taxele vamale au fost complet eliminate la 1 iulie 1968, iar politici comune, mai ales comercială și agricolă, sunt introduse în acel deceniu.

Actuala Uniune Europeană nu era alcătuită decât din 6 state membre în momentul înființării sale: Germania, Belgia, Franța, Italia, Luxemburg și Olanda. Celor 6 state fondatoare li

se alătură, în 1973, Marea Britanie, Danemarca și Irlanda, în 1981 Grecia, în 1986, Spania și Portugalia, în 1995, Austria, Finlanda și Suedia, și în 2004, încă zece țări, în cadrul unei lărgiri de o amploare fără precedent (Polonia, Cehia, Ungaria, Slovacia, Lituania, Letonia, Slovenia, Estonia, Cipru și Malta).

UE grupează în prezent 25 de state membre, având o populație de peste 454 milioane de locuitori (adică mai mult de 7% din populația mondială).

9.1. Țările fondatoare

Opoziția seculară dintre Franța și Germania, cu cele două războaie mondiale care au ucis în jur de 60 de milioane de persoane (adică echivalentul populației Franței) a condus la mișcări favorabile Europei și adoptării unui program de acțiune pentru a integra Germania în Europa și pentru a o dota cu instituțiile de care are nevoie. Aceasta este ideea care se desprinde din declarația din 9 mai 1950 a lui Robert Schuman, Ministrul francez de Externe, declarație pregătită de Jean Monnet. Importanța acestei declarații a făcut ca Ziua Europei să fie stabilită pe data de 9 mai.

Astfel, cele 6 țări fondatoare au semnat la 18 aprilie 1951 Tratatul prin care a fost creată Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului, urmat la 25 martie 1957 de Tratatul de la Roma, prin care a fost creată Comunitatea Economică Europeană.

În ceea ce privește micile state ale Europei, acestea au perceput încă de la început riscurile unei dominații franco-germane, și pentru a nu renunța la regula majoritară, și-au negociat dur principiul votului ponderat în Consiliul de Miniștri, acceptând ca statele mari să dispună de un număr de voturi proporțional cu puterea lor.

9.2. De la Cei Șase la Cei Nouă.

De ce nu a participat Marea Britanie de la început la construcția europeană? Punctul de pornire al Marii Britanii era cu totul diferit. Spre deosebire de cei șase, Marea Britanie nu a fost invadată în timpul războiului. Rezervele britanice de capital au ieșit din război în mare parte intacte. Controversa politică aici nu avea în vedere atât de mult modernizarea sau reconstrucția, cât mai ales transferul proprietății asupra părților cheii ale economiei, de la sectorul privat spre cel public. În perioada 1947-1949, industriile de cărbune și oțel, căile ferate, curentul electric și gazul au fost naționalizate, și deci plasate sub controlul statului. Se constată, apoi, o abordare diferită față de continentali, în legătură cu aranjamentele globale – nu numai față de țările Imperiului, dar și față de cele ale Commonwealth-ului, care o sprijiniseră în câștigarea războiului. Britanicii aveau impresia că, dacă ar fi fost ocupat continentul – la fel ca în timpul războiului – ei ar fi trebuit să își păstreze independența și să recurgă din nou la o alianță separată cu Statele Unite. Dacă Europa ar fi capitulat, Marea Britanie trebuia să fie capabilă să supraviețuiască și să reconstruiască continentul cu ajutorul american și cel al Commonwealth-ului.

Toate aceste puncte de vedere mai conduc la o altă perspectivă majoră: pentru Marea Britanie, până în 1950, la 5 ani de la încetarea ostilităților, Germania nu mai era problema principală a Europei. Această corectă apreciere era din nou deosebită de cea a Franței, pentru care experiența directă a invaziei i-a determinat politica externă să fie dominată de problema germană, în timp ce Marea Britanie și-a schimbat rapid optica, îndreptându-se spre situația pe

care o ridica Europei o posibilă expansiune a Uniunii Sovietice. Pentru toate aceste motive, Marea Britanie a avut un alt punct de vedere decât Franța și Germania, față de crearea CECO. Și într-adevăr, o dată de Planul Schuman a fost anunțat, Monnet scria că au fost necesare „10 zile, unsprezece note, patru mii de cuvinte” pentru a defini pozițiile franceză și britanică. Într-un sfârșit, diferența dintre poziția Marii Britanii și a celorlalți Aliați a fost aceea că britanicii au refuzat să se instituie Înalta Autoritate cu puteri supranaționale. În acest punct, schimburile de mesaje pe tema constituirii CECO au încetat brusc. Marea Britanie nu a mai participat la nici una dintre consultări și, în consecință, nu s-a pus problema să adere și să semneze Tratatul.

9.2.1. Negocierile cu Marea Britanie.

Partidul Laburist, condus de Harold Wilson, a ajuns la putere în octombrie 1964. La 11 mai 1967, britanicii au cerut din nou aderarea la CEE; Irlanda și Danemarca au depus cererile în aceeași zi, iar Norvegia pe 24 iulie.

Comisia a înaintat o opinie favorabilă asupra cererii britanice. Cei cinci au început pregătirile pentru negocieri. De Gaulle a obiectat și față de această a doua tentativă. La o conferință de presă, la 10 mai 1967, el a prezentat „vetoul de catifea”, iar pe 27 noiembrie a criticat slăbiciunea economiei britanice (lira sterlină suferise o devalorizare pe 19 noiembrie) și a prezis că intrarea Marii Britanii în Comunitate ar fi alterat instituțiile comunitare și ar fi transformat-o într-o simplă zonă de liber schimb. În discuțiile de la Bruxelles, Franța și-a menținut poziția; nu se vor purta negocieri de aderare – susțineau francezii, până când Marea Britanie nu își va relansa economia, așa cum făcuse Franța înainte de intrarea în vigoare a Tratatului CEE. Relațiile franco-britanice s-au deteriorat sensibil.

În alegerile ce au urmat după ce a pierdut referendumul inițiat pentru reforma regiunilor și a Senatului, Președintele de Gaulle a demisionat. Gaullistul Georges Pompidou, fost prim-ministru sub de Gaulle, a avut câștig de cauză în alegerile ce au urmat. Noul președinte francez, Georges Pompidou, a solicitat o întâlnire a Celor Șase la nivelul șefilor de stat și guverne. Agenda întâlnirii nu putea fi lipsită de menționarea cererii de aderare a Marii Britanii, aflată în suspensie. La prima sa conferință de presă, pe 10 iulie 1969, Pompidou a afirmat că „nu avem nici o obiecție de principiu la o posibilă aderare a Marii Britanii”. Summit-ul a avut loc la Haga, la 1-2 decembrie 1969. Alături de lansarea inițiativelor pentru Cooperarea Politică Europeană, acesta a avut ca rezultat tripticul: **completare** (se referea la asigurarea finanțărilor agricole), **adâncire și lărgire** (acceptarea de noi membrii). S-a convenit ca negocierile pentru primirea de noi membri să înceapă în prima jumătate a anului 1970, până la 30 iunie. În februarie 1970, guvernul laburist a publicat o evaluare economică a aderării. Cu opt zile înainte de 30 iunie 1970, Partidul Conservator a câștigat alegerile, și Edward Heath a format noul guvern. El a moștenit și acceptat pregătirile făcute de predecesorul său pentru negocierile de aderare. Irlanda, Danemarca și Norvegia se pregăteau, de asemenea, pentru negocieri.

Regula de bază în negocieri era ca aplicanții să accepte tratatele și așa numitul „acquis comunitar”, și să se stabilească o perioadă de tranziție pentru ca statele care vor adera să se adapteze condițiilor comunitare. La începutul anului 1971, negocierile au ajuns la blocaje consecutive, recurgându-se la diplomație pe toate nivelele necesare.

În iunie 1971, la Luxemburg, s-au rezolvat ultimele patru chestiuni majore: prima era contribuția bugetară a Marii Britanii, care deschisese negocierile cu o ofertă mică. Soluția a fost un punct de pornire relativ scăzut, cu o formulă de creștere și regula de preîntâmpinare a dereglărilor, pentru ultimul an de tranziție. A doua chestiune a constituit-o perioada de tranziție.

Britanicii au susținut o perioadă mai lungă pentru adaptarea prețurilor agricole, solicitare văzută de Cei Șase ca fiind favorabilă britanicilor. Soluția a fost ca cele două perioade să aibă aproximativ aceeași durată. A treia chestiune era legată de zahărul provenit din țările Commonwealth-ului, care aveau acces favorizat pe piața britanică, până la 1,4 milioane tone. Marea Britanie dorea ca echivalentul să devină o obligație a Comunității și cerea asigurări bancare, dar în final a acceptat că noua Comunitate lărgită va ține cont de interesele producătorilor din Commonwealth, mai ales în perspectiva negocierilor de asociere care urmau a se purta cu țările din Pacific, Caraibe și Africa. A patra chestiune era producția neo-zeelandeză de lactate, rezolvată printr-un protocol care fixa prețurile și cotele de import la nivel satisfăcător pentru reprezentantul Noii Zeelande, John Marshall și guvernul său. Rezultatul negocierilor de aderare s-a concretizat în Carta Albă publicată în iulie 1971.

9.2.2. Intrarea Irlandei și Danemarcei în Comunitate.

Danemarca, Norvegia și Irlanda au semnat la rândul lor Tratatul de aderare, la Bruxelles, pe 22 ianuarie 1972. Se prevedea ca cei patru noi membri să adere la comunitățile europene la 1 ianuarie 1973. În Irlanda și Danemarca s-au ținut referendumuri pentru aderarea la CEE (rezultatele au fost: Irlanda – 83% da; Danemarca – 63,3% da) și au fost urmate de ratificarea parlamentelor. În Marea Britanie a fost legiferat Actul Comunităților Europene (în Camera Comunelor, votul a fost de 301 pentru și 284 împotriva). În Norvegia, rezultatul referendumului a fost împotriva aderării (53,49% nu). Drept urmare, Norvegia a încheiat un acord de liber schimb cu Comunitatea lărgită, în mai 1973.

CEE a Celor Nouă trece de la programele dedicate dezvoltării la programe care vizează integrarea.

9.3. Lărgirea de la Nouă la Doisprezece.

Pentru trei state europene, care erau eligibile pentru aderare la CEE, relațiile limitate la comerț sau la asociere nu mai erau satisfăcătoare.

9.3.1. Grecia.

Grecia s-a grăbit să stabilească prima relații cu Comunitățile. În iulie 1961, a fost încheiat un Acord de asociere care a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1962. Acordul prevedea o viitoare aderare, însă la 21 aprilie 1967, unități ale armatei grecești s-au răsculat și au preluat puterea. „Dictatura coloneilor” a determinat Comunitatea să „înghețe” Acordul de asociere, și să reducă relațiile cu Grecia la chestiuni de zi cu zi. La 24 iulie 1974, după intervenția armată nefericită în Cipru, democrația (dar nu și monarhia) și-a reluat locul în Grecia. Acordul de asociere s-a „dezghețat”. La 12 iunie 1975, guvernul Greciei a depus cererea de aderare la CEE. Pentru Consiliu nu se punea în discuție neacceptarea ei, deoarece a fost considerată un semn clar al Greciei de a-și consolida structurile democratice. La 28 mai 1979, s-a semnat la Atena Tratatul de aderare a Greciei la CEE. Grecia a devenit cel de-al zecelea membru la 1 ianuarie 1981.

9.3.2. Spania.

Spania, sub conducerea Generalului Franco, nu s-a implicat în dezvoltările democratice din Europa. După Franco, în 1962, ea a solicitat să devină țară asociată, dar cererea nu a primit nici un răspuns de la Bruxelles. La sfârșitul anilor '60, Comunitatea a început să fie preocupată

de ceea ce numea „abordarea globală a Mediteranei”. În cadrul acestei concepții, s-a încheiat cu Spania în 1970 un Acord Comercial. Acordul nu trata problema aderării. Din 1975, când Juan Carlos a preluat tronul Spaniei, s-au îmbunătățit și relațiile cu vecinii europeni. Spania a înaintat o cerere de aderare la CEE la 12 iunie 1977. Negocierile au durat destul de mult din cauza preocupării Comunităților față de problemele interne, în special cele financiare. A rămas în sarcina noii președenții italiene ca la începutul lui 1985 să dea o soluție favorabilă. Tratatul de aderare s-a semnat la 2 iunie 1985, la Madrid, și Spania a devenit membru al CEE la 1 ianuarie 1986.

9.3.3. Portugalia.

Portugalia, membră AELS, a încheiat un Acord de liber schimb cu CEE în 1972. Democrația s-a reinstaurat în această țară în 1974. La 28 martie 1977, Portugalia a solicitat la rândul ei aderarea la CEE. În opinia exprimată referitor la cererea de aderare a Portugaliei, Comisia a precizat că nu există alternativă, „Comunitatea nu poate lăsa Portugalia în afara procesului de integrare europeană”. Negocierile spaniole și portugheze au decurs în paralel. Tratatul de Aderare s-a semnat la Lisabona, la 12 iunie 1985. Portugalia a intrat în Comunitate la 1 ianuarie 1986.

9.4. Europa celor 15.

Această lărgire a reprezentat deplasarea centrului de greutate al Uniunii către nordul Europei. Pentru prima dată, Uniunea are frontiere comune cu Rusia. Această lărgire a inclus țări din Asociația Europeană a Liberului Schimb.

Lărgirea din 1995 se caracterizează prin câteva specificități, după cum urmează:

Austria, Finlanda și Suedia sunt primele state care au aderat la ceea ce, din 7 februarie 1992, se numește Uniunea Europeană, după cum stipulează Tratatul de la Maastricht. Statele admise în Uniune la 1 ianuarie 1995 sunt primele care, în cadrul procesului de lărgire, beneficiază de la început de piața unică europeană. De asemenea, aceste trei state sunt ultimele care au derulat negocieri numite clasice. Cu statele din centrul și estul Europei, negocierile au fost condiționate. În fine, Austria a derulat negocierile în timp record, fiind considerată țara cu cel mai bun comportament în procesul de negociere.

9.4.1. Cazul Austriei.

Decizia Austriei din 1961 de a semna un acord de asociere a fost precedată de mai multe etape, cruciale pentru viitorul Austriei.

Chiar înainte de semnarea actului de suveranitate din 1955, Austria a adoptat conceptul de cooperare și construcție europeană, participând la planul Marshall și fiind membru fondator al OECE. În 1960, Austria și alte șase state europene membre OECE au format Asociația Europeană a Liberului Schimb.

Din 1981, politica Austriei a fost dictată de raționamente economice și comerciale. Politica externă a fost în concordanță cu elementele specifice unei politici de neutralitate și de bună vecinătate cu statele din estul și din vestul Europei, cu tendința de a deveni parte a pieței unice.

În acest sens, „Grupul de Lucru pentru Aderarea Europeană” a fost creat în 1987, în cadrul Cancelariei federale, și avea, în rândurile sale, reprezentanți ai guvernului federal, ai

regiunilor, ai autorităților locale și ai partenerilor sociali. În 1989, ca urmare a cererii oficiale a țării de a deveni membră a Uniunii Europene, a fost creat „Consiliul pentru Politicile Austriece de Aderare”, avându-l ca președinte pe cancelarul federal. Regiunile și autoritățile locale au fost de asemenea reprezentate în acest organ consultativ.

Austria a devenit membră a Uniunii Europene la 1 ianuarie 1995.

9.4.2. Cazul Suediei.

Relațiile dintre Suedia și Comunitatea Europeană s-au dezvoltat într-un context extrem de favorabil politicii externe a Suediei. Încă de la sfârșitul celui de al doilea război mondial, Suedia s-a remarcat ca un participant activ în relațiile cu Comunitatea Europeană, având rolul de colaborator de încredere în reconstrucția economică și politică a Europei. Suedia a fost un element de stabilitate în zona scandinavă a Europei.

În 1960, Suedia, împreună cu alte șase state, fonda Asociația Europeană a Liberului Schimb. În 1961, Suedia cerea deschiderea negocierilor în cadrul unui acord de asociere cu statele membre ale CEE. Acest acord de liber schimb, existent din 1972, a reprezentat pentru Suedia o premisă pentru ridicarea obstacolelor din calea schimburilor de produse comerciale și pentru dispariția restricțiilor cantitative. În 1992, între Suedia și Comunitatea Europeană, precum și cu celelalte țări membre AELS, s-a semnat un acord care a consolidat libera circulație a produselor, persoanelor, serviciilor și capitalurilor.

În Suedia, discuțiile având ca subiect aderarea au început în 1991. Guvernul a stabilit grupuri de lucru la care au participat, într-o oarecare măsură, asociațiile suedeze ale autorităților locale și regionale.

Suedia a devenit membră a Uniunii Europene la 1 ianuarie 1995.

9.4.3. Cazul Finlandei.

Majoritatea partidelor politice din Finlanda admit că, fără dramatica dispariția a URSS de pe scena politică internațională, Finlanda nu ar fi riscat niciodată o astfel de turnură în ceea ce privește linia sa politică vizavi de Comunitatea Europeană. Politica de securitate a fost dintotdeauna o prioritate pentru Finlanda, și atașamentul vizavi de interesele Moscovei a fost prețul plătit pentru propria sa libertate.

Problema aderării a fost abordată în Finlanda la sfârșitul anilor 80, când guvernul a creat instituțiile necesare pregătirii negocierilor. Un Consiliu consultativ, avându-l ca președinte pe primul ministru, a permis diverselor asociații locale și regionale să participe la dezbateri și la activitatea de pregătire. Finlanda a devenit membră a Uniunii Europene la 1 ianuarie 1995.

9.5. De la 15 la 28. Lărgirile de la 1 Mai 2004, de la 1 Ianuarie 2007 și de la 1 iulie 2013

Odată cu căderea Zidului Berlinului la 9 noiembrie 1989, întregul bloc comunist se prăbușea. Acest eveniment reprezintă punctul de plecare pentru procesul de reunificare a continentului european. Într-adevăr, începând cu acest moment, Uniunea Europeană și țările candidate au pregătit împreună lărgirea în cadrul parteneriatelor de aderare bilaterale care fixează, pentru fiecare țară, eforturile prioritare pe care trebuie să le facă și să își asume obligațiile legate de aderare.

În 1993, în cadrul Consiliului European de la Copenhaga, statele membre au făcut un important pas către lărgirea Uniunii Europene, căzând de acord asupra faptului că „statele asociate la UE din Europa Centrală și de Est care doresc, pot deveni membrii UE”, problema lărgirii punându-se când și nu cum.

Aderarea celor 10 noi state membre la 1 mai 2004 reprezintă a patra și cea mai importantă extindere a Uniunii Europene. Această extindere reflectă și continuitatea proiectului european. Ea reprezintă consecința logică a terminării războiului rece și a confruntării Est-Vest care diviza în mod artificial Europa în două.

Noile state membre ale Europei Centrale și de Est au făcut eforturi remarcabile. Structurile politice, economice și juridice cerute de aderare nu existau. Era deci evident că procesul de aderare va dura, chiar dacă semnale politice pozitive au existat încă de la căderea Zidului Berlinului. Prioritatea numărul unu a fost acordarea de asistență pentru crearea unei economii de piață și a unei democrații pluraliste stabile. Negocierile de aderare propriu-zise au început mai târziu, în martie 1998.

Consiliul European de la Luxemburg, din decembrie 1997, a decis convocarea, în primăvara lui 1998, a conferințelor interguvernamentale bilaterale pentru începerea negocierilor cu șase țări: Cipru, Ungaria, Polonia, Estonia, Republica Cehă și Slovenia. Aceste negocieri de aderare au fost deschise efectiv la 31 martie 1998.

Doi ani mai târziu, în decembrie 1999, Consiliul European de la Helsinki a hotărât organizarea de conferințe interguvernamentale bilaterale, în februarie 2000, cu România, Slovacia, Letonia, Lituania, Bulgaria și Malta.

Pentru a putea deveni membre UE, țările candidate au semnat mai întâi acorduri europene (pentru țările din Europa Centrală și de Est), sau acorduri de asociere (Turcia, Malta, Cipru).

„*Acordurile de Asociere de a doua generație*” denumite și „*Acordurile Europene*”, au fost concepute să reprezinte principalul cadru al relațiilor dintre Comunitatea Europeană (ulterior Uniunea Europeană – UE) și țările din Centrul și Estul Europei până la aderarea acestora la UE. Acordurile de Asociere încheiate la sfârșitul anului 1991 cu Polonia, Cehoslovacia, Ungaria și, la începutul anului 1993, cu România și Bulgaria, au înlocuit vechile acorduri de comerț și cooperare și sunt considerate de aceste state a fi, atât în domeniul economic, cât și în cel politic, primul pas important în procesul de „întoarcere în Europa”. Ulterior statele baltice precum și unele state care au aparținut fostei Iugoslavii au încheiat astfel de acorduri cu UE. Acordul European de Asociere a României la Uniunea Europeană a intrat în vigoare la 1 februarie 1995.

UE a susținut statele candidate în eforturile de adoptare a reglementărilor comunitare, printr-o strategie de preaderare. Statele candidate au beneficiat de asistență financiară pentru a-și dezvolta instituțiile, infrastructura și economia.

Din 1998, Comisia publică în fiecare an rapoarte cu privire la progresele realizate de fiecare țară candidată. În cadrul parteneriatelor pentru aderare au fost stabilite prioritățile fiecărui stat candidat și sprijinul special de care acesta are nevoie. Aceste documente au permis efectuarea unui „screening” (evaluare pe fiecare sector în parte), permițând stabilirea pentru fiecare candidat a unei „foi de parcurs” indicând care sunt actele legislative care trebuie adoptate sau modificate, pentru a respecta *acquis-ul* comunitar.

Țările care și-au depus candidatura sunt: Turcia: candidatură primită la data de 14 aprilie 1987; Cipru: 3 iulie 1990; Malta: 16 iulie 1990; Ungaria: 31 martie 1994; Polonia: 5 aprilie 1994; România: 22 iunie 1995; Slovacia: 27 iunie 1995; Letonia: 27 octombrie 1995; Estonia: 24

noiembrie 1995; Lituania: 8 decembrie 1995; Bulgaria: 14 decembrie 1995; Republica Cehă: 17 ianuarie 1996; Slovenia: 10 iunie 1996, Croația: 2003.

9.5.1. Criteriile de la Copenhaga

După schimbările din Europa Centrală și de Est din 1989, statele europene au hotărât că orice țară est-europeană care dorește, poate deveni membră a UE. În acest sens, cu ocazia Consiliului European de la Copenhaga, din 1993, au fost stabilite criteriile care trebuie îndeplinite de țările candidate, pentru a se putea integra în Uniune.

Criteriul politic: existența unor instituții democratice, stabile, respectarea drepturilor omului și protejarea drepturilor minorităților (acest criteriu trebuie să fie respectat înainte de începerea negocierilor).

Criteriul economic: existența unei economii de piață funcționale, capabilă să facă față presiunilor concurențiale de pe piața unică europeană (România a primit statutul de economie de piață funcțională în 2004).

Criteriul legislativ: adoptarea și implementarea acquis-ului comunitar.

Criteriul administrativ: capacitatea noilor țări membre de a-și asuma obligațiile de stat membru al UE după integrare.

9.5.2. Ce este acquis-ul comunitar?

Acquis-ul comunitar reprezintă ansamblul de drepturi și obligații comune ce se aplică tuturor statelor membre ale Uniunii Europene și cuprinde totalitatea normelor juridice ce reglementează activitatea instituțiilor UE, acțiunile și politicile comunitare: conținutul, principiile și obiectivele politice cuprinse în Tratatul originar ale Comunităților Europene (CECO, CEE, CEEA) și în cele ulterioare (Actul Unic European, Tratatul de la Maastricht și Tratatul de la Amsterdam); legislația adoptată de către instituțiile UE pentru punerea în practică a prevederilor Tratatelor (regulamente, directive, decizii, opinii și recomandări); jurisprudența Curții de Justiție a Comunității Europene; declarațiile și rezoluțiile adoptate în cadrul Uniunii Europene; acțiuni comune, poziții comune, convenții semnate, rezoluții, declarații și alte acte adoptate în cadrul Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC) și a cooperării din domeniul Justiției și Afacerilor Interne (JAI); acordurile internaționale la care CE este parte, precum și cele încheiate între statele membre ale UE cu referire la activitatea acesteia.

Pentru negocierile cu țările din Europa Centrală și de Est, plus Cipru și Malta, acquis-ul comunitar a fost împărțit în 31 de capitole. Cele 31 de capitole de negociere în care este structurat acquis-ul comunitar sunt următoarele: capitolul 1: Libera circulație a mărfurilor; capitolul 2: Libera circulație a persoanelor; capitolul 3: Libera circulație a serviciilor; capitolul 4: Libera circulație a capitalului; capitolul 5: Dreptul societăților comerciale; capitolul 6: Politica în domeniul concurenței; capitolul 7: Agricultură; capitolul 8: Pescuitul; capitolul 9: Politica în domeniul transporturilor; capitolul 10: Impozitare; capitolul 11: Uniune economică și monetară; capitolul 12: Statistica; capitolul 13: Politici sociale și ocuparea forței de muncă; capitolul 14: Energie; capitolul 15: Politica industrială; capitolul 16: Întreprinderi mici și mijlocii; capitolul 17: Știință și cercetare; capitolul 18: Educație, formare profesională și tineret; capitolul 19: Telecomunicații și tehnologia informațiilor; capitolul 20: Cultura și politica în domeniul audiovizualului; capitolul 21: Politica regională și coordonarea instrumentelor structurale; capitolul 22: Protecția mediului înconjurător; capitolul 23: Protecția consumatorilor și a sănătății; capitolul 24: Justiție și afaceri interne; capitolul 25: Uniune vamală; capitolul 26: Relații externe;

capitolul 27: Politica externă și de securitate comună; capitolul 28: Control financiar; capitolul 29: Dispoziții financiare și bugetare; capitolul 30: Instituții; capitolul 31: Diverse.

Pentru negocierile cu Croația și Turcia, acquis-ul comunitar a fost împărțit în 35 de capitole: capitolul 1: Libera circulație a mărfurilor; *capitolul 2: Libera circulație a lucrătorilor*; *capitolul 3: Dreptul de stabilire și libertatea de a furniza servicii*; capitolul 4: Libera circulație a capitalului; *capitolul 5: Achiziții publice*; capitolul 6: Dreptul societăților comerciale; *capitolul 7: Dreptul proprietății intelectuale*; capitolul 8: Politica în domeniul concurenței; *capitolul 9: Servicii financiare*; *capitolul 10: Societatea informațională și media*; capitolul 11: Agricultură și dezvoltarea rurală; *capitolul 12: Securitatea alimentară, politica veterinară și fitosanitară*; capitolul 13: Pescuitul; capitolul 14: Politica în domeniul transporturilor; capitolul 15: Energie; capitolul 16: Impozitare; capitolul 17: Uniune economică și monetară; capitolul 18: Statistica; capitolul 19: Politici sociale și ocuparea forței de muncă (*inclusiv anti-discriminarea și egalitatea de șanse pentru bărbați și femei*); capitolul 20: *Întreprinderea și politica industrială*; *capitolul 21: Rețele trans-europene*; capitolul 22: Politica regională și coordonarea instrumentelor structurale; *capitolul 23: Judiciar și drepturile fundamentale*; capitolul 24: Justiție, libertate și securitate; capitolul 25: Știință și cercetare; capitolul 26: Educație și cultură; *capitolul 27: Mediul înconjurător*; capitolul 28: Protecția consumatorilor și a sănătății; capitolul 29: Uniune vamală; capitolul 30: Relații externe; capitolul 31: Politica externă, de securitate și apărare; capitolul 32: Control financiar; capitolul 33: Dispoziții financiare și bugetare; capitolul 34: Instituții; capitolul 35: Diverse.

Dacă este cazul, statele candidate pot solicita perioade de tranziție sau derogări în aplicarea acquis-ului comunitar.

Perioada de tranziție este o excepție cu caracter temporar de la aplicarea normelor comunitare într-un domeniu precis determinat, solicitată inițial prin documentul de poziție pentru domeniul respectiv și ulterior înscrisă în tratatul de aderare. Ea intră în vigoare la data la care statul candidat devine membru al UE și se încheie la sfârșitul duratei sale, moment de la care normele comunitare cu privire la care a fost solicitată perioada de tranziție devin aplicabile.

Derogarea este o excepție permanentă de la aplicarea normelor comunitare într-un domeniu precis determinat. Ea poate lua sfârșit într-un singur caz, și anume atunci când normele comunitare de la care s-a solicitat exceptarea sunt abrogate sau modificate astfel încât ea să devină lipsită de obiect. Comisia Europeană a exprimat încă din iulie 1997, în "Agenda 2000", intenția sa de limitare a întinderii și duratei perioadelor de tranziție, precum și de virtuală excludere a derogărilor. Ulterior, această poziție a fost confirmată și întărită de statele membre în documente succesive.

Astfel, orice țară poate solicita derogări și perioade de tranziție în acele cazuri în care, prin consultări între toate instituțiile și grupurile de interese implicate și relevante, se stabilește că acestea sunt necesare pentru: protejarea unui interes major economic sau social; evitarea costurilor excesive pe care le-ar impune un ritm de adaptare accelerat până la data aderării; raționamente de ordin tehnic; alte considerente decât cele de mai sus sau o combinație a acestor factori.

9.5.3. Programele de pre-aderare

PHARE, ISPA și SAPARD

Pentru a ajuta țările candidate să devină state membre ale UE și să realizeze reformele necesare în acest scop, ca parte din strategia de pre-aderare, Uniunea Europeană furnizează asistență financiară în diferite domenii. Acest sprijin financiar contribuie și la dezvoltarea capacității de a înțelege politica structurală a UE, de a înființa și opera structuri administrative și proceduri bugetare specifice UE.

Cele trei instrumente financiare menționate prin care Uniunea Europeană ajută România să parcurgă acest proces de tranziție sunt programele **Phare** (Poland Hungary Aid for Reconstruction of Economy – Ajutorul pentru Reconstrucția Economiei Poloniei și Ungariei), **Sapard** (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development – Program Special de Aderare pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală) și **Isipa** (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession– Instrument pentru Politicile Structurale de Pre-Aderare).

Phare reprezintă peste 38% din ajutorul financiar anual al Uniunii Europene pentru România (250 milioane euro) și urmărește susținerea consolidării instituțiilor statului, participarea la programele comunitare, dezvoltarea regională și socială, restructurarea industrială și dezvoltarea IMM. SAPARD reprezintă cca. 23% (150 milioane euro) din alocațiile anuale, fiind destinat modernizării agriculturii și dezvoltării zonelor rurale, în timp ce ISPA, cu cca. 250 mil. euro anual, asigură suportul pentru dezvoltarea transporturilor și susține măsurile pentru protecția mediului. La fel ca și în cazul Fondurilor Structurale de care beneficiază țările membre ale Uniunii Europene, asistența financiară PHARE, ISPA și SAPARD este menită să completeze și nu să înlocuiască efortul național.

Instrumentul pentru Asistență de Preaderare (IAP)

Începând cu ianuarie 2007, Instrumentul pentru Asistența de Preaderare a înlocuit o serie de programe și instrumente financiare comunitare destinate țărilor candidate sau țărilor potențial candidate la aderare.

Domeniile de intervenție ale Instrumentului pentru Asistența de Preaderare (IAP) cuprind 5 domenii:

- Ajutor pentru tranziție și consolidarea instituțiilor,
- Cooperare transfrontalieră (cu statele membre ale UE și celelalte țări eligibile pentru IAP);
- dezvoltare regională (transport, mediu și dezvoltare economică);
- dezvoltarea resurselor umane (consolidarea capitalului uman și combaterea excluziunii);
- dezvoltare rurală.

9.5.4. Fondurile structurale și de Coeziune

Fondurile Structurale și de Coeziune, denumite și Instrumente Structurale, sunt instrumentele financiare prin care Uniunea Europeană acționează pentru eliminarea disparităților economice și sociale între regiuni, în scopul realizării coeziunii economice și sociale.

În termeni financiari, aceste instrumente ocupă al doilea loc ca pondere în bugetul Uniunii Europene, destinat politicilor europene. Acestea cuprind:

- **Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR)**: susține dezvoltarea economică durabilă la nivel regional și local, prin mobilizarea capacităților locale și diversificarea structurilor economice în domenii precum cercetare și dezvoltare tehnologică, inovare și antreprenariat, societatea informațională, IMM-uri, protecția mediului, turism, energie;

- **Fondul Social European (FSE):** contribuie la sporirea adaptabilității forței de muncă și a întreprinderilor, creșterea accesului pe piața forței de muncă, prevenirea șomajului, prelungirea vieții active și creșterea gradului de participare pe piața muncii a femeilor și imigranților, sprijinirea incluziunii sociale a persoanelor dezavantajate și combaterea discriminării;
 - **Fondul de Coeziune** finanțează proiecte în domeniul protecției mediului și rețelilor de transport transeuropene, proiecte în domeniul dezvoltării durabile precum și proiecte care vizează îmbunătățirea managementului traficului aerian și rutier, modernizarea transportului urban, dezvoltarea și modernizarea transportului multimodal. Împreună, aceste trei fonduri sunt cunoscute sub denumirea de Instrumente Structurale. Complementar acțiunilor susținute din Instrumentele structurale, vor fi susținute totodată investiții în domeniul dezvoltării rurale și pescuitului prin instrumente precum:
 - **Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR),** care finanțează investiții pentru creșterea competitivității în agricultură și silvicultură, protecția mediului, ameliorarea calității vieții și diversificarea activităților economice în spațiul rural;
 - **Fondul European pentru Pescuit (FEP),** care susține dezvoltarea durabilă a sectorului de pescuit și a zonelor de coastă unde acest sector este preponderent.
- Instrumentele structurale ale Uniunii Europene au rolul de a stimula creșterea economică a statelor membre și de a conduce la reducerea disparităților dintre regiuni. Ele nu acționează însă singure, necesitând asigurarea unei contribuții din partea statelor membre implicate. Ele sunt co-finanțate în principal din resursele publice ale statului membru, însă în multe domenii este necesară și contribuția privată, aceasta fiind încurajată în cele mai multe cazuri.
- Toate cele cinci instrumente sus-menționate finanțează proiecte de dezvoltare, similare celor finanțate în perioada de pre-aderare de PHARE, ISPA și SAPARD, dar având evident o anvergură financiară mult mai mare.

9.5.5. România și Uniunea Europeană

Aderarea României la Uniunea Europeană reprezintă pentru întreaga societate românească un obiectiv strategic de maximă importanță, fiind susținut, în mod constant, de toate instituțiile statului, precum și de forțele politice parlamentare, de societatea civilă, în general.

Aspirația României de a se integra în Uniunea Europeană este expresia firească a identității de idealuri, valori și principii, a vocației sale de țară democratică, profund ancorată prin tradiții, cultură și civilizație, în spațiul unic european.

Istoricul relațiilor dintre Uniunea Europeană și România

România a fost una din primele țări din Europa Centrală și de Est care a inițiat demersuri pe lângă Comunitatea Economică Europeană (CEE) pentru dezvoltarea de relații comerciale încă din anii '70. Din ianuarie 1974, România a beneficiat de Sistemul Generalizat de Preferințe (SGP), după care a semnat o serie de acorduri cu CEE pentru facilitarea schimburilor comerciale.

În 1980, România a procedat la recunoașterea *de facto* a Comunității Economice Europene, prin semnarea Acordului privind crearea Comisiei mixte România-CEE. Concomitent a fost semnat și Acordul asupra Produselor Industriale.

Relațiile diplomatice ale României cu Uniunea Europeană datează din 1990. În 1991 a fost semnat Acordul privind Comerțul și Cooperarea, ca urmare a reorientării României către

valorile democratice. Acordul European a intrat în vigoare pe 1 februarie 1995, după ce prevederile comerciale intraseră deja în vigoare în 1993, printr-un „Acord Provizoriu”.

Prin semnarea acestui acord, a fost creată o zonă de liber schimb, la început numai pentru produsele industriale, ulterior aplicându-se și sectorului agricol, prin reducerea taxelor vamale pentru un număr de produse de import de origine agricolă.

România depune cererea de a deveni membră a Uniunii Europene în 22 iunie 1995. În iulie 1997, Comisia Europeană publică „Opinia asupra Cererii României de a deveni membru al UE”, iar în anul următor este produs un „Raport periodic privind progresele înregistrate de România în vederea aderării”. În cel de al doilea „Raport periodic” asupra României, publicat în octombrie 1999, Comisia recomandă începerea negocierilor cu România, în anumite condiții, printre care îmbunătățirea situației copiilor instituționalizați și elaborarea unei strategii economice pe termen mediu. Rapoartele periodice sunt publicate anual.

Urmare a Deciziei Consiliului European din Decembrie 1999 de la Helsinki, negocierile pentru aderare au început cu România în februarie 2000 (tot atunci au început negocierile și cu Malta, Slovacia, Lituania, Letonia și Bulgaria). Pentru a sprijini România în eforturile de pregătire în vederea aderării la UE, în 2002 Comisia Europeană a elaborat „Foaie de parcurs pentru Bulgaria și România - Comunicare a Comisiei către Consiliu și Parlamentul European”.

În 17 decembrie 2004, cu prilejul Consiliului European de la Bruxelles a fost oficializată încheierea provizorie a tuturor celor 31 capitole ale acquis-ului comunitar. Pe 25 aprilie 2005 a fost semnat Tratatul de Aderare a României la Uniunea Europeană, iar la 1 ianuarie 2007, România a devenit membru cu drepturi depline al Uniunii Europene.

Avantaje și dezavantaje ale integrării României în Uniunea Europeană

În primul rând, aderarea României la UE înseamnă apartenența țării noastre la un spațiu de stabilitate politică, securitate internă și externă, dezvoltare economică, protecție socială și solidaritate.

În planul politicii externe și de securitate comună, întotdeauna un stat membru al UE va avea sprijinul celorlalte state comunitare, și totodată prin intermediul cooperării în domeniile justiției și afacerilor interne se va garanta securitatea internă pe teritoriul comunitar.

În plan economic, România va avea oportunitatea participării la cea mai mare piață unică din lume, cu toate posibilitățile legate de creșterea economică și de crearea de locuri de muncă. Totodată, aderarea României la UE ne va aduce un flux de investiții străine net superior celui actual, și aplicarea celor 4 libertăți de mișcare (a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor). Astfel, orice cetățean român va fi liber să caute de lucru, să circule nestingherit pe tot teritoriul UE și să se stabilească sau să facă afaceri în condițiile liberei concurențe.

Un avantaj esențial îl reprezintă și posibilitatea României de a avea acces la Fondurile Structurale, destinate dezvoltării regiunilor mai puțin prospere ale Uniunii, fonduri care s-au dovedit a fi benefice pentru unele țări precum Irlanda sau Portugalia.

România ar putea beneficia de fonduri structurale de circa 28-30 de miliarde de Euro din partea UE în perioada 2007-2013. 8,5 milioane de euro trebuie cheltuiți zilnic, inclusiv sâmbătă și duminică, începând cu 1 ianuarie 2007. Aceste fonduri trebuie gestionate eficient și trebuie să ajungă acolo unde este nevoie de dezvoltare, altfel există pericolul pierderii lor. Chiar dacă banii nu vor fi atrași în proiecte în România, fiecare contribuabil va cotiza pentru suma cu care România contribuie la bugetul UE.

Conform estimărilor, fondurile structurale, împreună cu contribuția națională, ar trebui să permită României să ajungă la un nivel de dezvoltare de 55% din media UE până în 2015, față de 33%, cât este în prezent.

Din păcate, gradul de absorbție a acestor fonduri este extrem de redus: 16,94% în octombrie 2013.

Printre problemele care se ridică, putem aminti capacitatea firmelor românești de a supraviețui pe piața occidentală, în condițiile în care suntem obligați să eliminăm măsurile protecționiste naționale. Dar adaptarea la rigorile economiei de piață este necesară. Mai putem enumera aici și interzicerea abuzului de poziție dominantă, de concurență neloială, practicile de dumping și ajutoarele de stat. Statul va putea interveni doar în sprijinirea întreprinderilor afectate de calamități naturale, pentru favorizarea regiunilor cu nivel scăzut de trai sau puternic afectate de șomaj.

Printre alte dezavantaje: pierderea suveranității, a identității naționale. Se estimează că aderarea va avea un impact negativ pe termen scurt asupra unor segmente ale societății civile.

Locul pe care România este chemată să îl ocupe în Uniunea Europeană în următorii ani nu poate fi definit în mod convingător decât în condițiile în care agenda autorităților publice devine compatibilă din punct de vedere al strategiilor și obiectivelor cu nivelul obișnuit în statele membre UE. Mai mult, efortul de modernizare, care trebuie să crească în perioada imediat următoare, trebuie însoțit la nivelul colectivităților din diferite zone ale corpului social, în așa manieră încât demersurile publice să conveargă pe cât posibil cu interesele particulare ale agenților economici. Aceasta deoarece este evident că doar un stat eficient care funcționează bine poate să asigure agenților economici români mediul de care au aceștia nevoie pentru a putea obține performanțe pe piața Uniunii Europene.

9.5.6. Extinderile viitoare

Se cuvine precizarea că extinderea spre est nu se încheie cu aderarea României și Bulgariei. Uniunea Europeană a început negocierile cu final deschis cu **Turcia** (decizia a fost luată în 2005, în ciuda opoziției inițiale manifestate în multe state europene, cu precădere în Germania și Austria), dar și pe cele cu **Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, cu Muntenegru și cu Serbia**. Aceste patru țări sunt, de altfel, și candidatele oficiale pentru aderarea la Uniunea Europeană.

Rămâne pe viitor de răspuns la întrebarea cu privire la granițele Europei, respectiv la contradicția dintre adâncirea integrării pe verticală pe de o parte și la continuarea lărgirii teritoriale pe de altă parte. Importante sunt modalitățile pe care Uniunea Europeană le va dezvolta pentru a răspunde la provocările de natură strategică aflate la periferia sa, mai ales, în situația în care UE nu poate aplica aceeași politică de condiționare, pe care a aplicat-o în cazul statelor din Europa Centrală și de Est. În acest sens, Uniunea Europeană trebuie să-și redefinească atât strategia de extindere, cât și relațiile pe care le cultivă cu statele fostei URSS, în special cu Rusia.

Uniunea Europeană este chemată a găsi un răspuns la pretențiile unor țări ca Ucraina, Albania, Bosnia-Herțegovina, Belarus, Republica Moldova sau chiar cele din zona Caucazului de a se integra în spațiul european. Uniunea Europeană refuză să-și definească deocamdată granițele geografice și speră ca prin oferta de a adera, respectiv prin noua politică de vecinătate să încurajeze stabilizarea politică și economică a acestor țări, în condițiile în care extinderea nu poate fi singurul răspuns al Uniunii Europene la problematica ordinii politice și statale în Europa

după 1989. Uniunea Europeană, ca putere regională, are o anumită răspundere pentru noua Europă.

Întrebări recapitulative

1. Enumerați țările membre ale Uniunii Europene, indicând și anul integrării lor.
2. Enumerați țările candidate la integrarea în Uniunea Europeană.
3. Care sunt criteriile de la Copenhaga?
4. Care sunt câteva din capitolele de negociere?
5. Ce este acquis-ul comunitar?
6. Care sunt programele de pre-aderare?
7. Ce sunt fondurile structurale? Enumerați-le.
8. Care sunt avantajele integrării României în Uniunea Europeană?
9. Care sunt dezavantajele integrării României în Uniunea Europeană?
10. Ce sunt Acordurile Europene?